

גד ברה נא

הגיליון השבועי לתורה וחסידות של קהל עדת חסידי גברונה | יו"ל ע"י מרכז מוסדות גברונה בארה"ק

ושמחת בכל הטוב

זמן שמחתנו הגיה עלינו אורו, ומתוך תקופה לא פשוטה של דחק וקושי נעשינו באחת בני חיובא במצוות 'ושמחת בחגך'. יש התוהים לנפשם, וכי כיצד ניתן לשמוח בימים טרופים שכאלו, כאשר אפילו לצאת לרחובה של עיר נעשה אתגר מורכב? הרי השמחה היא רגש פנימי המתעורר בהינתן התנאים המתאימים, ומה יעשה האדם טרוד-הדעת מפני המחסור והמצוק, ויבוא לידי שמחה?

אומרים בעלי המוסר, אליבא דאמת סדנא דארעא חד הוא ובכל זמן עשויים להתעורר לבני האדם מפריעים לעבודת השמחה. הן יש לו מנה רוצה מאתיים, וגם אם ב"ה לא חסר לו דבר אבל לפלוני הרי יש יותר... ומהי אפוא העצה לבוא לידי שמחה בחג הקדוש? ציוונו הקב"ה "צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי", בזמן שמחתנו יש להניח את כל קנייני העולם הזה, את הבית המרווח על רהיטיו המשובחים, את הטרקלין והכלים הנאים, ולהסתפק בקורת סכך קטנה וכתלים מעץ. שם בסוכה הקטנה יבין האדם כי לא עושר ונכסים הם המביאים שמחה לאדם, אלא דווקא מידת ההסתפקות היא המביאה שמחה.

אגדת-עם מספרת את סיפורו של נסיך ערבי עשיר, שלמרות עושרו המופלג לא מצא אושר לנפשו. תמיד הרהר אודות עושרם הגדול יותר של חבריו, ולבו נחמץ. היה מבקש לטייל בפרדסי המפוארים וליהנות מהאוויר הצח, ומיד נזכר בעוגמה בבוסתן הנאה יותר של בן דודו העשיר...

אמר לו זקן אחד: ישנה סגולה עתיקה שמסוגלת לאושר - ללבוש בגד של אדם מאושר. לך ומצא לך אדם מאושר באמת, והתעטף בבגדו.

יצא למסע על פני הארץ לאורכו ולרוחבו, אך לא הצליח לאתר את האדם המאושר. חשב כי פלוני העשיר וודאי המאושר באדם, אך התברר כי אף הלה אכול קנאה ואינו יודע אושר. לבסוף חלף במדבר, ומצא רועה מטייל בעליצות ובפיו שיר עליז. פתח עמו בשיחה, וגילה כי למרבה הפלא רועה זה הוא המאושר עלי אדמות. רואה הוא רק את הטוב בכל דבר, ושלומו עליו נפשו.

פנה אליו בבקשה ושאל, "התואיל למכור לי את המעיל שעל כתפך? אשלם עבורו כל מחיר".

השיב לו הרועה, "צר לי אך הבגד אינו שלי, ידי אינה משגת לרכוש בגדים, לקחתי אותו בהשאלה..."

מסתבר אפוא כי שמחת היו"ט כרוכה בהתבוננות פנימית, ואינה ניתנת להפרעה בעקבות מצב כזה או אחר. נתבונן נא בכל הטוב שכן זכינו לו למרות סבך התקופה, וניתן תודה להש"ת מתוך לב מתרונן משמחה!

בעדהש"ת שנת תשפ"א לפ"ק
י"ט סוכות

גיליון תק"מ

צאה"ש	הרה"ג	בני ברק
7:37	6:03	דיושלים
7:40	5:48	ביתר
7:40	5:48	צפת
7:38	5:55	אלעד
7:38	5:56	קריית גת
7:38	6:05	

לזכר עולם יהיה צדיק

מן הסב"ק הרה"ק רבי מרדכי מנדל זצ"ל בן הרה"ק רבי יששכר בערצ'י זצ"ל נסתלק ביו"ט סוכות ט"ו תשרי תרנ"ה

מן הבאר

הארה ממשנתו הטהורה של
כ"ק מרן רבינו ה"באר יעקב" זיע"א

ענני הכבוד הם אור רוחני לישראל מדור לדור

למבושיו, זאת היא טובה שלימה. והנה ע"י ענני הכבוד היה לבני ישראל מלבושים במדבר, כמו שאמרו חז"ל (מוכא ברש"י דברים ה, ד. עה"כ שמלתך לא בלטה) שענני הכבוד היו מוגהצים את כסותן. נמצא לפי"ז שבסע ענני הכבוד ניכר שלימות ההטבה שהיטיב הש"ת עמנו בהוציאו אותנו ממצרים, לפיכך עושים זכר לנס הזה, שיש בו גילוי האהבה הרבה מהקב"ה אלינו.

אך לא בעניינים גשמיים בלבד כן, אלא כשם שענני הכבוד היו שלימות ההטבה בענייני החומר, כך היו גם תכלית הטובה לישראל בעניינים הרוחניים. כי ענני הכבוד הוא אור מקיף, אור קודש עליון שהקיף וסובב את בני"מ מכל עבריהם, הפשיטם לגמרי מן הגשמיות והכניסם תחת צל הקדושה.

ולזכרון מתנה נפלאה זו ברוחניות אומר הכתוב "למען ידעו דורותיכם", שבכל הדורות הבאים יהיה המשך לבחינה זו של ענני הכבוד, שידעו הדורות הבאים כי לצד מלחמת היצר שיש לכל אדם, מקיף אותו הקב"ה באור עליון וכוח מיוחד העומד לו לעזר ולסיוע במלחמתו, ונותן לו הכוח לחסות בצל השכינה הק' בקדושה ושמחה.

למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים. (ויקרא כ"ג, מ"ג) וברש"י, "כי בסוכות הושבתי, ענני הכבוד". ובאמת, הוא פלוגתא במסכת סוכה (י"א): אם אותם סוכות היו ענני כבוד או סוכות ממש להגן מפני החום ומפני המטר. ונראה שרש"י נקט עיקר כמ"ד דענני הכבוד היו, דאי סוכות ממש היו, מה היא המעלה היתירה בסוכות אלו שציוותה תורה להודיע זאת לדורות הבאים ולעשות זכרון בכל שנה ושנה. (וכן משמע ברמב"ן עה"ת).

אמנם גם למ"ד ענני הכבוד היו, הקשו המפרשים (עיי' בני יששכר, מאמרי חודש תשרי, מאמר צילא דמהימנותא, בשם החיד"א), דג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל במדבר, מן ובאר וענני הכבוד, ולמה ציווה הש"ת לעשות זכר רק לנס של ענני הכבוד ולא עשה כן לניסים של מן ובאר.

ומתוצאים עפ"י המבואר בפוסקים (עי' שו"ע חו"מ ס' ס' סעי' ד) דכאשר אדם מתחייב לזון את חברו, הריהו חייב לו רק מאכל ומשתה, אך אם נתחייב לפרנסו, צריך ליתן לו גם לבוש. ומבואר מזה, דכאשר האדם נותן אכילה ושתיה לחברו, אין זה עדיין תכלית ההטבה, אך כאשר הוא דואג אף

מאוצר החיים

דבר תורה מאוצר דברות קודש
של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

סוכה נוטריקון ו'יאמר ה' ס'לחתי כ'דברך

איכא והוא מחויב בה.

והנה מצות השמחה צריכה שתהיה שמחה של מצוה ולא של דברים אחרים, ובמה אפוא יש לנו לשמוח בימי הסוכות. יבואר עפ"י מה שהגידו צדיקים (עי' ספר שפתי צדיק) שתיבת סוכה נוטריקון ו'יאמר ה' סלחתי כדברך", יש לומר שהשמחה היא על מה שזכינו ביוהכ"פ על מחילת עונות, זו היא השמחה של מצווה. אך גם בזה יש לפרש השמחה בב' דרגות, האחת היא שהאדם שמח בעבור שנמחלו לו עונותיו, וזוהי שמחה פריטית שלו על עצמו. אך יש עוד אופן אחר ויותר נעלה, ששמח במה שהביט"ש יש לו נחת רוח על מחילת עונותיהם של ישראל והתקרבותם אליו, שנעשה מזה שמחה גדולה בעליונים כדוגמת האב שמח כאשר בנו חחר ומתקרב אליו. בזה יש כביכול לקב"ה שמחה, ומעלה גדולה היא לאדם להשתתף בשמחה זו ולשמוח בה.

וזה הרמז בלשון הכתוב "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם" כלומר שהשמחה תהיה על מה שזכיתם להיות לפני ה' אלוקיכם ולשמוח בשמחתו, והוא כביכול התיר לנו להשתתף בשמחה עליונה זו ולהתענג על ה'.

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל (ויקרא כ"ג, מ"ב מ"ג).

הנה בימי הסוכות אנו מצויים בג' מצוות, האחת היא ישיבת סוכה, השנית היא נטילת ד' מינים כמו שכתוב (שם מ) "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל", והמצווה השלישית היא שמחה, כמו שמסיים הכתוב (שם) "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים".

ולכאורה היה מקום לסבור שמאחר וג' המצוות המנויות נאמרו זה אצל זה, שמא הם תלויים זה בזה ויש להם שייכות בגדר החיוב. אך כמבואר בהלכה אין הדבר כן, כי מצוות סוכה שייכת כל היום וכל הלילה, וכן פוסק הריעב"ץ בסידורו שבכל עת מצוא שאדם נמצא בתוך הסוכה הוא מקיים בזה מצוה. ואילו מצות נטילת ד' מינים אינה שייכת אלא ביום, וגם אין חיובה כל היום כולה אלא נטילה אחת ודיו. אך לעומת כל מצוות שמחה בימי הסוכות הוא בין ביום ובין בלילה בכל רגע ובכל מקום שנמצא שם, וגם אם אין ברשותו סוכה ואין בידו ד' מינים, מכל מקום מצוות שמחה

חשבון הזכויות נגד העוונות, ואז ישראל יוצאים זכאים בדין (קדושת לוי' פרשת האזינו ד"ה מי).

ז. ממצות יו"ט לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה, שאין שמחה כשמחת התורה שנאמר (תהלים י"ט, ט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (ש"ע סימן תקכ"ט סעיף א'). יח. כיסוי השולחנות במפות - בכלל שמחת יו"ט לכסות את השולחנות בבית במפה מכובדת כנאה ויאה לשבת ויו"ט (ערוך השולחן).

שמחה בבשר ויין

ט. מדאורייתא מצות שמחה לאנשים בזמן הזה הינה ביין בלבד (ביה"ל שם ד"ה כיצד). כ. אף שאין חיוב לאכול בשר מכל מקום מצווה יש באכילת בשר בהמה שנאמר בו שמחה "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמתה וגו' (ביאה"ל שם).

כא. מי שיש גורם לו לכאבי ראש / סחרחורות וכדו' ושתיית יין אינו מביא לידי שמחה אלא להפך, לא יצא ידי חובת מצוות שמחה בשתיית היין (שאגת אריה) על כן ראוי לכל אחד לדאוג שיהיה ברשותו יין ערב לחייד לפי טעמו כדי שיוכל לקיים המצווה כתיקונה.

כב. נחלקו הפוסקים האם צריך לשתות שיעור 'רביעית' יין כדי לקיים מצות שמחה (דעת הנמוקי או"ח' דביעין דווקא רביעית, אמנם דעת בעל שבה"ל [הובא בלקט הלכות יום טוב פ"א הע"ב] שאף בפחות משיעור רביעית יוצא יד"ח).

כג. אין יוצאים ידי מצוות מצות שמחה בשתיית מיץ ענבים, כיוון שאינו מכיל אלכוהול ועל כן אינו מביא לידי שמחה (אגרות משה).

כד. אף שמן התורה אין יוצא ידי חובת מצות שמחה אלא בבשר ויין, מכ"מ מצווה מדרבנן להתענג ולשמוח בכל דבר המשמח (שועה"ר בקונט"א ס' רמ"ב סק"ב).

סעודות חוה"מ

כה. לכתחילה יש לקבוע סעודה על הפת בכל יום מימי חוה"מ, סעודה אחת ביום ושניה בלילה (משנ"ב ס' תק"ל סק"א).

כו. מי שהדבר מכביד עליו יקבע לפחות סעודה אחת על הפת (נימוקי או"ח) או לכל הפחות יאכל מיני מזונות (שועה"ר ס' קפ"ח סעי' י).

ברכת 'לישב בסוכה'

כז. כשמברך ברכת 'לישב בסוכה' יתמלא לבו בשמחה עצומה על שזכינו לקיים מצווה חביבה הבאה פעם בשנה (בית אהרן' סוכות ד"ה כל האורח).

כח. נשים היושבות מתחת סכך פסול בסוכה [כגון שיושבות בתוך הסלון וכדו'] ושומעות ברכת 'לישב בסוכה' מהמקדש, אם מברכות אח"כ 'בורא פרי הגפן' יכולות לענות אמן על ברכת 'לישב' שאמר המקדש, אמנם אם נוהגות הן שאינם מברכות בעצמן על שתיית היין, עליהם להקפיד שלא לענות אמן אחר ברכת 'לישב' שמברך המקדש.

כט. בשעת הברכה יכוון לפטור גם את הישיבה והשינה שישנה אחרי הסעודה (אליה רבה' סימן תרמ"ג ס"ק ד').

ל. חולי 'צליאק' מברכים ברכת 'לישב בסוכה' אף שלא אוכלים פת או 'מזונות' מ"מ קובעים סעודה על מה וכפי שדרכם לאכול.

מצוות ישיבת סוכה

לא. מצוות 'ישיבת סוכה' הינה שיתגורר וישתמש בסוכה כפי שרגיל להשתמש בביתו, אכילה שניה לימוד קריאה וכדו' (ש"ע ס' תרל"ט סעי' א').

לב. המנהג שאין מברכים על ישיבת הסוכה רק בשעת אכילה, והברכה שמברך בשעת האכילה פוטרת את השהות בסוכה לפני האכילה ולאחריה כל זמן שלא יצא מהסוכה יציאה גמורה והסיח דעתו (ש"ע ס' תרל"ט סעי' א' וח' ומשנ"ב ס"ק מ"ו. אמנם דעת הגר"א והחזו"א שיש לברך מיד כשכנס לסוכה בין אם עומד לאכול או לא).

לג. היוצא מסוכה לסוכה נחלקו הפוסקים אם חייב לברך שוב בסוכה השנייה 'לישב בסוכה' ורבים נוהגים כשיטת ה'בית מאיר' ואינם מברכים, אך דעת המשנ"ב שעליו לברך שוב, והרוצה לברך יברך.

לד. היושב בסוכה ואינו מתכוון לאכול שם [כגון הלומד בסוכת ביהמ"ד או שבא לביתו לאחר שמחת בית השואבה והולך מיד לישון או שהולך לבקר בסוכת חברו ואינו אוכל שם מאכלים מחמשת מיני דגן] נחלקו הפוסקים האם יברך 'לישב בסוכה' אף שאינו עתיד לאכול שם [דעת המשנ"ב (ס' תקל"ט ס"ק מ"ח) שייברך כעת 'לישב בסוכה' ומאידך בשו"ת מהרש"ם וב'ערוך השולחן' וכ"פ החיים' ו'בית מאיר' כתבו שלא יברך] ומנהג העולם שלא לברך, והרוצה לברך הרשות בידו.

אכילה מחוץ לסוכה

לה. מי שמחמיר על עצמו שלא לאכול ולא לשתות שום מאכל מחוץ לסוכה, הרי זה משובח (ש"ע ס' תרל"ט סעי' ב').

לו. אמנם מעיקר הדין מותר לשתות מים ולאכול פירות מחוץ לסוכה (שם) [וכן נהג

הבריסקער רב לשתות מחוץ לסוכה, וכששאלהו היתכן? הרי הש"ע כותב שהמחמיר שלא לשתות מחוץ לסוכה הרי זה משובח, ענה, אני איני מחמיר כלל וכלל, וכל החומרות שאני נוהג הינם רק במקום שאני חושש שמה איני יוצא את עיקר הדין].

לז. אמנם מי שנמצא באמצע סעודתו ויוצא לרגע מהסוכה, אסור לו לטעום שום מאכל ולא לשתות מאומה מחוץ לסוכה, משום שאכילתו ושתייתו הינם חלק מהסעודה והרי אכילתו אכילת קבע החייבת בסוכה (שו"ת 'בנין שלמה' ס' מ"א שו"ת שואל ומשיב מהדורא רביעאה חלק ג' סימן י"א אמנם בשער הציון' (ס"ק כ"ט) מסתפק בזה).

לח. מעיקר הדין מותר לאכול מעט 'מזונות' מחוץ לסוכה, וזאת בתנאי שאינו אוכל יותר משיעור 'כביצה' ואינו קובע סעודה על אכילתם (שועה"ר ס' תרל"ט סעי' י"א, ודלא כשו"ע שהתיר אף ביותר מכביצה אם לא קובע סעודתו).

לט. המחמיר על עצמו שלא לאכול ולא לשתות שום מאכל מחוץ לסוכה, ונמצא במקום שאין בנמצא סוכה והוא רעב ורוצה לשנות ממנהגו ולאכול מחוץ לסוכה דברים שמעיקר הדין מותר לאכול חוץ לסוכה, מותר לו לאכול ואינו צריך 'התרת נדרים'.

מצאי שבת חוה"מ

מ. ויתן לך - נחלקו הפוסקים האם במוצאי שבת שהינו חול המועד אומרים 'ויתן לך' [ב'פרי מגדים' (מ"ז ס' רצ"ה סק"ג) כתב שיש לאומרו וכ"כ ב'באר היטב' (ס' תצ"א) בשם ספר המנהגים אמנם דעת ה'כלבו' והא"ר (ס' תצ"א) שאין אומרים 'ויתן לך' בחול המועד].

מא. הבדלה - אין אומרים פסוקי 'הנה קל ישועתי אבטח וגו' ומתחילים בברכת 'בורא פרי הגפן'.

מב. 'לישב' - מעיקר הדין אין צריך לברך 'לישב בסוכה' בשתיית יין ההבדלה (שו"ת שבט הלוי ח"ו ס' מ"ב) אך ישנם פוסקים שסוברים שברכת ההבדלה מחשיבה את השתיה וצריך לברך [וכן נהג למעשה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. ובספר 'נטעי גבריאל' מציין שכן מנהג 'נדבורנה', ומהרי"ץ דושנסקי נהג לשהות בסוכה אחרי ההבדלה] ורבינו זיע"א נהג לאכול מיד אחרי ההבדלה 'מזונות' בשיעור יותר מ'כביצה' כדי לצאת מידי פלוגתא (הליכות עולם).

הלכות חול המועד

מג. כיבוס - אין מכבסים במועד' אמנם בגדי ילדים קטנים שדרכם להתלכלך, אם לא נשאר לו בגדים נקיים מותר לכבסם במכונת כביסה (ש"ע ס' תקל"ד סעי' א') אך אסור להוסיף למכונה בגדים שיצטרך רק לאחר המועד (שו"ת מנחת יצחק).

מד. גיהוץ - מותר לגהץ במועד לצורך המועד (משנ"ב ס' תקמ"א סק"ט, קובץ מבית לוי, חוה"מ כהלכתו).

מה. צחצוח נעליים - נחלקו הפוסקים האם מותר לצחצח נעליים במועד, ולמעשה הכריעו רבים מהפוסקים לחשוש לדברי המחמירים ולא להקל בכך אלא בשעת הדחק, כשהתלכלכו נעליי ואין לו נעליים אחרות להחליף ואין זה מכבוד המועד ללכת כך (הגר"מ פיינשטיין בסוף קונטרס הלכות חוה"מ, הגר"ש ואזנר במכתב בסוף ספר פני ברוך, תשובות והנהגות ח"א ס' ש"א).

מו. הברשת נעליים - להברישי נעליים במברשת או לנקותן במטלית לכו"ע מותר (שם). מז. גזיזת ציפורניים - מותר לקצץ ציפורניים בחול המועד ויש מחמירים (רמ"א ס' תקל"ב סעי' א') ומי שמנהג אבותיו שלא לקצץ ציפורניים בחוה"מ לא יקל בדבר אלא"כ קיצץ ציפורניו בערב יו"ט שאז מותר לו לקצץ ציפורניו בערב שמחת תורה.

שמחת תורה - קריאת התורה

מח. קוראים חמשה קרואים בפרשת 'וזאת הברכה' עד מעונה.

מט. אפשר לחלק את קריאת התורה לששה עולים ולהפסיק ב"ישא מדברותיך" (שערי אפרים' שער ח' סנ"ו).

נ. אם יש לוי אחד במניין, בפעם הראשונה עולה הלוי ואח"כ כשמתחילים שוב מתחילת מתחילת הפרשה יכול לעלות ישראל לעליה השניה ואין צריך לעלות הלוי שוב (שו"ת משיב דבר ח"ב ס' מ"ח).

נא. אם בקריאה האחרונה לא נשאר חמשה שעדיין לא עלו לתורה, האחרון שעולה יקרא עד מעונה (שערי אפרים שער ח' סנ"ח).

נב. אחרי שקראו לעלות לכהן לוי וישראל ויש כהן שעדיין לא קיבל עליה, מותר לעלותו ל'רביעי' או 'חמישי' (משנ"ב ס' קל"ה ס"ק ל"ז).

התנאה לפניו במצוות

עבודת 'נוי סוכה' והידור מצוותה, עובדות והליכות ומנהגי קודש מצדיקי הדורות

שבעור השם יתברך יוכל לקיים המצוה היקרה הזה. ואמר: הנה יקום דור אשר הרביים יקשטו את סוכותיהם עם ציורים נאים, אבל אצלינו אין נוי סוכה נחשבת רק דוקא על ידי מצות הצדקה. (כל הכתוב לחיים - דרכי חיים)

כיו"ב סיפר בנו הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשחויב זיע"א, כי בהיותו ילד עשה לנוי סוכה נשר לבן, והביאו לסוכת אביו הקדוש זיע"א. בראות אביו הקדוש כמה גדול ויפה הנשר שיבחו מאד ואמר לו: כמה יפה ונאה הוא הנשר שכוננו אצבעותיך לכבוד הסוכה. אולם בוא אראך נוי סוכה אמיתי מה הוא. ובדברו לקח אבא צרור כסף בידו ויצא עמו החוצה, ושם חילק את כל הכסף לעניים. אחר כך פנה אליו ואמר: אתה רואה ישע"לע, זה הוא נוי סוכה (רבינו הקדוש מטשחויב)

פני ישראל

אצל הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן זיע"א הקימו לקראת סוכות סוכה גדולה, ושמו נוי סוכה על הדפנות, אבל כשנכנס הרבי לעריכת השולחן בליל ראשון של סוכות, עמדו הציבור על המעלות מסביב, באופן שהסתירו את הנוי סוכה, ולא היה אפשר לראות הנוי סוכה. כשנכנס הרבי והביט מסביב וראה את פני החסידים, נענה ואמר: הנוי סוכה שלי הם פני ישראל. (אמרי קודש' באיאן)

דף גמרא

פעם בליל התקדש החג, כאשר נכנס הרה"ק האהבת ישראל מוויניץ זיע"א לסוכתו, ונכדו

המקדש נקרא נמי "סוכת שלום", וכן איתא בגמרא (סוכה ט.) "כשם שחל שם שמים על חגיגה כך חל שם שמים על סוכה", אם כן בסוכה שייכים הב' פירושים הנ"ל בדבר אחד, לכן המצוה של נוי גדול במצוות בסוכה יותר מבכל המצוות.

במאמר שלפנינו ליקטנו ממעשי הצדיקים ומנהגיהם הטהורים בעבודת נוי סוכה, ועניינים שונים שגילו לנו רבותינו בחביבות יקר מצווה חביבה זו.

לימוד מסכת סוכה

בכל ערב סוכות היה הגה"צ מראדומישלא זצ"ל מספר את המעשה הבא: הרה"ק הדברי חיים זיע"א נכנס פעם לסוכה בערב החג, ונכדיו וניניו הקטנים הראוהו הנוי סוכה שעשו, ציפורים ופרחים וכוכבים וכדומה. התרגש לקראתם ואמר להם: הכי אלו נוי סוכה, נוי סוכה הם מסכת סוכה שלומדים בסוכה. וכיון ששמעתים מפי זקני זצ"ל מנסה אני לקיים ולעבור על מסכת סוכה (שיחתן של עבדי אבות)

בערב סוכות היה מרבה הרה"ק מצאנו בצדקה עד אין שיעור. פעם אחת היה יושב בערב סוכות ודואג מאוד, והיו שם מבעלי הבתים ונפחדו שמא ח"ו אירע איזה דבר. ושאלו על ככה. והשיב כי הוא דואג כיצד יהיה אפשר לו להיכנס לתוך סוכה קדושה כזו, רק עצה אחת היה אפשר להמציא לו, אם היה לו ממון לחלק לצדקה, זה הוא סגולה נפלאה להכין עצמו לכניסה לסוכה קדושה, ובכן, ביקש מהם עצה מה לעשות להמציא מעות לצדקה. עשה כל מיני טענדקאות עד שהמציא בערך אלפים זהובים כסף ותיכף חלקם לעניים, והיה מלא שמחה

מידה מיוחדת ונדירה שלא נמצאת כדוגמתה בכל המצוות שבתורה, מצינו במצוות סוכה החביבה. חז"ל הקדושים דרשו על הכתוב 'זה קלי ואנוהו', 'התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה, ציצית נאה ספר תורה נאה' וכו', אך הגם שהידור זה נאמר על כל תשמישי המצווה, בכל זאת נהגו ישראל בכל הדורות לקיימה בהידור רב דייקא במצוות סוכה. עסק שלם של 'נוי סוכה' נודע מקדמת דנא מגדולי הדורות, וצדיקים היו מהדרים בחביבות יתירה בהידור זה בחידושים נפלאים ובשמחה של מצווה.

ולמרבה החידוש, חז"ל בעצמם מתייחסים בגמרא לסוכה ונויה, דבר שיש בו להעיד כי כבר מאז ומקדם נהגו לקיים נוי סוכה בפירות נאים וכדו' מה שלא מצינו בשאר מצוות. וזה לשון הגמרא (סוכה י.): "סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמין ובסדינין המצויירין, ותלה בה אגוזין, שקדים, אפרסקין ורימונים, פרכילי ענבים ועטרות של שבולין, יינות שמנים וסלתות, אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג. ואם התנה עליהם, הכל לפי תנאו". הרי שכך עשו ישראל כשרים בכל הדורות, למרות שאינו מפורש כמצווה או תנאי לכשרות והידור הסוכה מצד הדין.

ביאורים שונים נאמרו בטעם הדבר, למה נהגו ישראל קדושים לקיים 'זה קלי ואנוהו' במיוחד במצוות נוי סוכה, אחד מהם מובא (בספר שיח שרפי קודש) בשם הרה"ק בעל 'אבני נזר' מסוכוטשוב זיע"ע: 'הנה על 'זה אלי ואנוהו' פירש התרגום 'ואבני ליה בית מקדשא', והגמרא (שבת קלג) דרשו 'התנאה לפניו במצוות', וי"ל דאלו ואלו דברי אלוקים חיים, והנה ידוע דסוכה רומז על בית המקדש, ובית

הצביעו לפניו על נוי הסוכה שהכינו, ביקש ה'אהבת ישראל' גמרא ואמר: דף גמרא הוא הקישוט היפה ביותר לסוכה. (קדוש ישראל)

עמו במחיצתו

הרה"ק רבי פישלי מסטריקוב זיע"א דר בבית אחד עם חייט אחד. בסוכות עשה החייט הסוכה ויפה הסוכה במיני צבעונין, פרחים וסדינים וכדומה. הרה"ק רבי פישלי בא להסוכה וראה את נוי הסוכה. שאל את החייט: מי הוא שיפה כל כך את הסוכה. והשיב, כי הוא בעצמו. שמח הרבי רבי פישלי מאוד, ואמר לו, שיבקש ממנו או בנים או עשירות או אריכות ימים וכדומה. והשיב החייט, שלא זאת הוא מבוקשו, רק דבר קטן אחד הוא שואל ממנו, שכשם שיושב עמו במחיצה אחת בעולם הזה כן ישב עמו במחיצה אחת לעולם הבא, ואמר לו הרה"ק רבי פישלי, שאמנם זה לא דבר קטן הוא, רק דבר גדול שאל ממנו, אולם כאשר הבטיח לו למלאות מבוקשו, לא ישיב מדבריו רק שדבר זה יגיע להחייט מאוד קשה. והנה אחר פטירת הרבי רבי פישלי נפל החייט על המשכב, ושכב כך חולה על ערש דווי שמונה עשרה שנים. (שיח שרפי קודש' סוכות)

שק התפוחים

בעיר אלעסק היה פרנסת הרבה יהודים, שהיה שם גנים גדולים עם פירות שהיו שייכים לערלים והיהודים קנו מהם הפירות ומכרו לעיירות אחרות והתפרנסו זה מזה. פעם אחת היה שנה ושנתיים ושלש שנים שלא גדלו הפירות כלום, ועל ידי זה נתרוששו הנכרים ולא היה להם מעות לשלם החובות וגם לא לקנות בחנויות היהודים ולא היה בעיר שום מקח וממכר. ונאספו הרבה בעלי בתים ובאו לפני הרה"ק רבי חנוך דוב מאלעסק זיע"א ושפכו שיחים אודות זה הענין, והבטיח להם שיושעו בישועה רבה.

דרכו של הרה"ק מאלעסק היה שבחג הסוכות תלה בסוכתו לנוי סוכה הרבה מאד תפוחים, ובשנה הזאת לא נמצאו באלעסק תפוחים לתלות בהסוכה. ושליח מיוחד לבראדי לקנות שם שק תפוחים, ואמר באזהרה גדולה שלא לאכול אפילו אחד מהם רק לתלות כולם בסוכתו, ומה שיותר תפוחים יתלו בסוכה, יותר תפוחים יהיה בשנה הבאה. ואחר כך בקיץ הבא היה כל כך פירות בגנים, שהאילנות היה להם קשה לסבול רוב הפירות. ואפילו פירות שדרכם להיות מתולעים, כגון גרגניות וכיוצא, בשנה הזאת היו כולם נקיים בלי תולעת, והיה לפלא. (לב שמח החדש)

י"ג אתרוגים

הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א היה מסדר בעצמו את הסכך על הסוכה דוקא בערב החג כשהוא מלוכב בבגדי שבת קודש, ואמר כמה פעמים בפחד ודביקות, לפולחנא דקוב"ה, לשם מצות סוכה. וי"ג לוחות היו על התקרה שעליהם מונח היה הסכך, וצבעם ירוק כצבע הסכך, ועליהם תלוים י"ג אתרוגים לנוי סוכה. ומספר זה היה דוקא, כי כידוע הכל בכוננות וחשבונות בנגלה ובנסתר. וכן גם שאר נוי סוכה דברים נפלאים ויפים ליפות ולהדר המצוה (זא דעובדא)

בן זכר בזכות נוי סוכה

"כל ימי הייתי מצטער על קיום מצוות סוכה בהידור", שח פעם הרבי ה'דבר חיים' זיע"א, שחיבתו הידועה למצוות סוכה ונויה היו מן המפורסמות. "הייתי מתפלל תדיר להשי"ת שיזמין לי סוכה נאה

צעפי משי

חסידים סיפרו מהליכותיו בקודש של הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א: היה רוכל יהודי שנהג לשובב על פני הערים והכפרים ולמכור תשמישי קדושה, סידורים, ציציות, נרות הבדלה וכיוצא באלו. והיה רבי שלמה ניגש תמיד אל שולחנו של הרוכל וקונה משהו בכדי להיטיב את העני. פעם אחת, אחרי חג השבועות, הבחין בבית המדרש באותו רוכל. שאל אותו, 'היכן מרכולתך?' השיב האיש: הפעם לא הבאתי עמדי ספרים ותשמישי קדושה. הוסיף לחקור אותו: הלא רואני שהבאת עמך צרורות סחורה. השתמט הרוכל ומשך בכתפיו: 'אין זו סחורה עבור מר'.

שלא לבלבל את אימת הדין

החסיד רבי יעקב הערש ז"ל התברך משמים בידי זהב, והיה מנצל את כשרונו כדי לפאר את סוכתו של רבינו הדבר חיים זיע"א בקישוטי נוי כיאה. ורבינו שחיבתו הגלויה למצוות סוכה הייתה עד אין לשער, היה נהנה הנאה גדולה ממעשיו ואף היה מורה לו עניינים שונים בזה, כגון שיעשה שושנים העשויים מכ"ו ניירות וכדו'. כך בכל שנה נהג לעשות נוי סוכה חדש לסוכתו של ה'דבר חיים'.

שנה אחת נכנס רבי יעקב בערב ר"ה לרבינו עם קוויטל, ומיד בהיכנסו נענה לעומתו ה'דבר חיים' ואמר: "ר' יענקל, משער אני לעצמי שברצונך לספר לי על נוי סוכה חדש שהכנת בעבורי, אך אני מבקש ממך שלא תאמר לי זאת עד לאחר יום הקדוש, כי אני חושש שמא תגרום שמחת המצווה שתגרום לי מכך, לריפיון-מה אימת יום הדין"...

אולם רבי שלמה עמד על רצונו לראות מה יש באמתחתו, והרוכל נאלץ לפתוח את חבילתו וישלף מתוכה צעיפי משי יפים שנהגו אנשים עשירים לכוון סביב הצואר ובקצותיהם רקמה נהדרת של פרחים ושושני חמד בצבעים מרהיבי עין. מדד הרבי באצבעותיו את אורך הצעיפים, שאל למחירם, ובשמעו כי המחיר גבוה ויצטרך לשלם בעדם סכום נכבד פנה ללוות כסף ממשהו וקנה מידי הרוכל עשרים צעיפים. הקהל מסביב השתומם לאיזה צורך דרושים לרבי הצעיפים על אתר בדחיפות, עד שהסכימה דעתו להזדקק להלוואה. נמנו וגמרו שבוודאי עשה כל מה שעשה אך ורק בכדי לתמוך ברוכל העני. אולם מאוחר יותר כאשר משמש ובא חג הסוכות, פתח רבי שלמה את ארונו והוציא מתוכו את הצעיפים, הורה לגזור מהם את הרקמות ולחבר את כל הגזרים לשרשרת ארוכה אחת שתעטר להפליא את כל ארבע קירות הסוכה הגדולה שלו. התפלאו אז כל החסידים כשנתברר כי מדת אורך השרשרת התאימה בדיוק לגודל הקירות של הסוכה, והבינו שהרבי בעת שקנה את הצעיפים מידי הרוכל ומדד אותם באצבעותיו, באותו רגע חישב ומצא שהרקמה הסגונית תתאים לקישוט הסוכה. והפליג בנו הרה"ק רבי בן ציון זיע"א כשידיבר בעובדה זו לקלס את דרכיו המופלאות, כיצד בכל ענין שראה והתעסק נמשכו מחשבותיו לטכס איך יכולים לקיים בזה מצוה, ועודנו עומד בחודש סיון

תלו על הדפנות פרוכות ישנים ששימשו בעבר ב'אונגעיירשע שוהל'. (ציון שזה היה מנהגם של בני ירושלים בדורות עברו, ורבים מגאוני ורבינו העיר נהגו לתלות פרוכות בסוכותיהם).

רבינו שראה את כל המחזה הזה, התרגש עד מאד, ודמעות גיל זלגו מעיניו על שזכה לקיים מצוות ישיבת סוכה בהידור ובפאר, בתוככי ירושלים עיה"ק. בעיצומה של סעודת קבלת הפנים שהתקיימה בסוכה באחד מימי חול המועד, קירבו לפניו את החסיד ר' יעקב יצחק איינהורן ז"ל, וסיפרו לו כי הלה טרח במיוחד להשלמת נוי הסוכה. הרבי שאלו במה יחפוץ, ור' יעקב יצחק השיב כי טרם זכה להיפקד בבנים. מיד ברכו הרבי בבן זכר, ולתקופת השנה נולד לו בנו הראשון, הלא הוא החסיד הבלתי נשכח ר' אהרן איינהורן ז"ל.

בכל השנים היה הרבי טורח בעצמו בקישוט הסוכה, ולעת זקנותו היה עומד על העוסקים במלאכה, ומכוונם בידוק איך וכיצד לעשות. פעם ביקש אחד התלמידים להסב הנאה לרבי, הלך והכין בידי האמונות קישוט גדול ומפואר, מלאכת מחשבת מלאת חן והדר. והרבי, בראותו את המתנה הנאה שהגיש לפניו התלמיד, כל כך שמח ויצא מגדרו, עד שהיה שב ומודה לו שוב ושוב, וחזר ומזכיר בכל עת מצוא את 'הקישוט הנאה שפלוגי הביא'...

כבר הספיק להצטייד בנוי סוכה. (מ'רביצי תורה מעולם החסידות)

שיירי מלבושי הצדיקים

לנוי סוכה דקדק הרה"ק רבי יעקב ישראל וישורון רובין מסוליצא זיע"א שיהיה תלוי: צלוחית יין, מים, סולת, שמן, צימוקים ושקדים. כמו כן תלו על כתלי הסוכה שיירי בגדים ממלבושי זקניו הקדושים, המגיד מקאזניץ ומהרמ"מ מזידיטשוב ומהר"י מדאמבראווא שהיה לו בירושה (מנהגי מהר"י)

פירות נאים

בעיירה בעלזא שבגליציה תלו בתוך הסוכה תפוחים בצירוף כמה אתרוגים בלבד, מחמת הדחקות ששררה ולא היה כל כך בנמצא לקנות פירות... פעמים בודדות, וגם בסוכה שבבעלזא גופא, תלו אף פרי 'אננס' אשר נחשב בזמן ובמקום ההוא לפרי חשוב ויקר המציאות שאינו בהישג יד... בירח האיתנים דשנת תש"ד בעיר פעסט בתקופת מלחמת העולם השנייה נכנס בין כסה לעשור הרה"ח ר' שמואל יצחק ראטה אל הקודש פנימה, אצל הרה"ק מבעלזא, והצעה בפיו שהנה לקראת חג הסוכות הממשמש ובא חפץ הוא להזמין אצל מומחה שירשום על לוח 'פלעקאט' גדול וגם לצייר עליו את שמות האושפיזין על מנת להניחו בתוככי קודש הקדשים בסוכת הרבי זיע"א. ברם הרה"ק סירב ואמר, שאין כך המנהג אצלנו. ואמנם נאות לו זה הדבר לרשום על לוח גדול ומיוחד את התיבות הללו: 'לכבוד חג הסוכות שיבוא עלינו ועל כל ישראל לכל משאלות לבנו לטובה'. ולהניחו על דופן הסוכה. ואכן כאשר צוהו כן עשה, ורשם את התיבות הללו בלבד, והוסיף תחתיהן את שמו וגם ציין: בנוסח זה צוה אדמו"ר שליט"א לכתוב. כך בכל השנים לא תלו נוי סוכה, ואפילו על הדפנות של הסוכה לא הדביקו שום פלעקאט קישוט וכדומה, מלבד דבר אחד שהיה הרה"ק מבעלזא מזכיר בעצמו וביקש מידי שנה ושנה בפרוס ימי החג להוציא מתוך הארון שבמעונו את מפות השלחן 'טישיטקער' המיוחדות והמצוירות בפרחים נאים ולהכין אותן על מנת לפורסן על גבי דפנות הסוכה ואתן בלבד בתורת נוי סוכה (ביתו נאווה קודש)

להעלות אל הקדושה

פעם אחד בשעת הסעודה בחול המועד סוכות, כשאכל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א את הסעודה בצהרים בסוכתו הגדולה, רב אחד התאונן לפניו על שמטככים הסוכה במין אילנות שהנכרים נוטלים אותם בחגאות שלהם ואין זה נאה לעשות, ענה לו ה'דברי יואל': אדרבה מפני שהם נוטלים אותו האילנות לצרכיהם בחגאות שלהם, על כן אנו מכניסים זאת להסוכה לצורך מצוה (תורת התמרים)

ציפורים בעלי כנף

אמר הרה"ק ה'שפע חיים' מצאנו קלויזנבורג זיע"א: אולי יש לרמז במנהג ישראל לתלות צפורים בעלי כנף בתוך הסוכה, שהרמז בזה על הכנפים האמורים במעשה מרכבה, ומתכוונים בזה לעורר הלב לתשובה לפני הושענא רבא, דלא רק שפגמנו בגופינו ונשמותינו אלא שפגמנו גם במלאכים הקדושים, וכנפיהם הקדושים נופלים ומתמעטים (עיין חגיגה ג'). ושמעתי שאצל הרה"ק מראפשיץ זיע"א היו נוהגים לעשות הנוי סוכה בעשרת ימי

נוי סוכה כסגולה

היה מעשה בשנת תש"ע, רבינו ה'באר יעקב' זי"ע נאלץ לעבור ניתוח קשה ל"ע, והימים ימי ערב סוכות קודם כניסתו אל חדר הניתוח שלח לקרוא את אחד המשמשים, ובהגיעו ביקשו בקשה יוצאת דופן: אני מבקש ממך בכל לשון של בקשה שתלך עוד היום, ותרכוש קישוט חדש ונאה במיוחד לסוכה. אל תשגיח בממון ועל תחוס על הוצאות, קנה את היפה והמפואר ביותר, וכמובן שאשלם את מלוא המחיר.

רק לאחר שהבטיח המשמש כי כך יעשה, נכנס רבינו אל החדר. והפלא ופלא, לאחר שהקיץ רבינו משנתו בתום ההליך הרפואי, מיד כעבור זמן מועט ביקש לקרוא שוב למשמש, ובירר האם אכן עשה כמבקש. הלה אישר שאכן רכש קישוט נאה ביותר, ודעתו של רבינו נחה.

בערב החג נשמו החסידים לרווחה כאשר נודע שהרבי ישוב לביתו לעשות את ה'יו"ט במחיצת החסידים, ולמרות חולשתו הרבה אכן הגיע לביתו נאווה קודש לקראת התקדש החג. בהיכנסו אל הבית פנימה, מיד פנה להיכנס את הסוכה תחילה וביקש לראות היכן ניצב הנוי סוכה החדש שנקנה השנה. הרבי הביט ממושכות בקישוט, הביע את שביעות רצונו, ורק אז פנה ונכנס לחדרו.

כזו הייתה חיבתו היתירה למצוות סוכה, לקיים מה שנאמר 'זה קלי ואנוואו' - התנאה לפניו במצוות...

שמרלר אשר כתב הכל מפיו על הספר. הדבר נמשך עד השעה ארבע בעלות השחר של ערב החג, בשעה זו פנה ואמר לו: "כבר עייפתי אתכם יתר על המידה, עוד כמה שעות ייכנס חג הסוכות וההכנות מרובות הן, שוב נא לביתך לתת שינה לעינך.

"חזרתי לביתי לשינה מועטת, ובלבי הייתי בטוח - סיפר לימים הגרא"ש שמרלר - שגם הרבי סר לנוח מעט, לאחר יגיעה קשה זו, ללא אכילה וללא תנומה קלה, אולם למחרת שאלתי את הבחור המשמש מה ארע לאחר שעזבתי את בית הרבי, השתוממתי לשמוע שהרבי לא פרש כלל לנוח מעט, אלא על אתר שלח הרבי לקרוא לאברך שיעתיק במכונת כתיבה את התשובה הערוכה והארובה. משסיים האברך את ההקלדה הזמין הרבי מוגית ושלח את התשובה בידי שליח לידי השואלים בירושלים. סיים הגרא"ש שמרלר את זכרונותיו: "מיהרתי ונכנסתי אל חדרו של הרבי הבחנתי בו עומד ובידיו אותו עוף ששלחו לו מירושלים שהיה עליו לבדוק בו את כשרות העופות כולם ועדיין הוא ממשמש בריאות ומעיין באיבריה שוב ושוב. משהבחין בי, הפטיר באנחת רווחה: "אין לי עדיין סוכה מוכנה כראוי, וכל שכן שלא יהיה לי נוי סוכה, אלא שנה זו תקשטנה את סוכתי ה'לינגעלעך" שהכשרתי ואשר הצלתי ממון ישראל מהפסד מרובה, זה יהיה הפעם נוי סוכה שלי.

תשובה, וברור אצלי שבשעת עשייתם נתמלא השולחן דמעות מתוך התכוננותם על מה באתי לעולם כשעל ידי נגרם למעט כנפי חיות הקודש.

הריאות שקישטו את הסוכה

היה מעשה בשנת תשל"א, יומיים לפני חג הסוכות בעיה"ק ירושלים התעורר פולמוס גדול לאחר שכמות גדולה של עופות שנשחטו ונמצא בריאות שלהן לקוחה וסירכא רבתא. והענין היה נוגע הן להפסד מרובה והן לשמחת יום טוב לאחר שהרבה משפחות מישראל קנו העופות לכבוד יום טוב, ונחלקו הדעות בין הרבנים והמו"צים שבדקו את הדבר. הללו מכשירים והללו מטריפין, והיו רבנים, כמו הגה"צ רבי מאיר ברנסדורפר זצ"ל ועוד, שלא רצו להכריע, אלא לשמוע את חוות דעת קדשו של הרה"ק ה'שפע חיים' מצאנו זיע"א. בהשקפה ראשונה מצא ה'שפע חיים' צד שיש מקום להכשיר, ולכן פנה מכל עסקיו וישב ברציפות על מדוכה זו ביחד עם ראשי ישיבת צאנז הגאון רבי אליהו שמואל שמרלר זצ"ל יותר משש עשרה שעות, כשהוא מפסיק רק לתפילה, כדי להוציא פסק הלכה מבורר בשאלה החמורה, יחדיו צללו במים אדירים פלפלו בסוגיות, וחיפשו הרבה בספרי הפוסקים, ה'שפע חיים' הסתמך בעיקר על תשובה אחת של ה'דברי חיים' זיע"א, עד שהגיע לידי מסקנה שיכולים להכשיר העופות, את כל הברור ההלכתי הזה ואת הכרעתו הסופית הקריא לסירוגין באזני הגרא"ש

על משכנות הרועים

יריעה מרתקת רוויית יסודות איתנים בנבכי החינוך ורזי ההדרכה

בעדות חיה מהקודש פנימה כפי שניבטו והשתמעו מדרכי החינוך המחוכמים של המורה הגדול, אבינו רועינו ומחנכנו להועיל
כ"ק מרן רבינו ה'באר יעקב' זי"ע

בשיחה מיוחדת ספוגת תובנות וגילויים עם מי שהיה משגיח רוחני בשליחות הקודש
בישיבתנו הק' "מאמר מדרכי" לפני כשני עשורים
הרה"ג רבי אברהם מרדכי ארליך שליט"א

בשיחה היסטורית רוויית זכרונות הוד עם "המשגיח" הרה"ג החסיד ר' אברהם מרדכי ארליך שליט"א, מי שהוסמך בימים ההם על ידי רבינו לנהל בפועל את הישיבה הק', ומתוקף תפקידו זכה לשמוע ולקבל עד בלי די. מטרת השיחה לרכוש מושג מה במשנת החינוך הסלולה בקודש, ואגב כך היא הולכת וסובבת אודות מדרגות ומידות נאצלות כפי שנחזו בקודש, ותן לחכם ויחכם עוד.

"האלף בי"ת זה הכוח להבליג"

"אני זכיתי להתוודע לדמותו הקורנת של רבינו זי"ע, רק מעת שנקראתי לשמש כמשגיח בישיבה", פותח הרב ארליך את שיחתו, בשחזור נקודת הזמן בה החלה היכרותו עם רבינו. "היו אלה הימים בהם עבר מרכז החסידות מהבניין הישן ברחוב מיניץ למרכז החדש בקריית נדבורנה. כבר מהיום הראשון בו התחלתי את תפקידי בישיבה, הבנתי שכאן יש

בני הישיבה. העול הכבד של ניהול הישיבה מעולם לא סר מעל כתפיו, וגם בזמני טרדה ועסקי ציבור רבים וכבדים, היה מקום ראשון בחשיבותו שמור לתלמידים כבנים, לחינוכם והצלחתם.

לפיכך היו יודעים כל באי שער עירו, כי בפני צוות הישיבה פתוחה דלתו תמיד. להם היה נמצא תדיר הזמן הדרוש והותר, משל אין לו לרבי עיסוק נוסף מלבד נשיאות הישיבה. רבינו זי"ע היה מכיר כל תלמיד לפני ולפנים, שומע אודותיו בפרטות מפי רבותיו ומייעץ ומחכים לגביו על הפעולות הראויות למען עתידו הרוחני. השנים הרבות שעשה בעבודת הקודש של הדרכת בני הנעורים בסולם העולה, החל כבר משנות בחרותו ביפו ועד ערוב ימיו, הרכיבו קומה מופלאה של לב מרגיש ונפש כללית, וחכמת חיים קדושה ונדירה שידעה להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, למגדול ועד קטן.

בימים ובתקופות בהם מתעוררים לכל אחד שאלות ולבטים בענייני חינוך צאצאיו, ורבים מבקשים להתדפק על משכנות הרועים וללמוד חכמה מאורחותיהם, אמרנו לדלות מעט פנינים מדרך החינוך הייחודית בה התהלך רבינו זי"ע,

חג הסוכות הוא זמן של "למען ידעו דורותיכם", ימים המסוגלים להנחיל ולהשריש לדורות הבאים. מצוות חינוך שייכת אכן בכל זמן ועת, אך ישנם זמנים בהם השעה כשרה ומסוגלת, ואז היא עולה יפה יותר. כזה הוא יו"ט סוכות 'זמן שמחתנו' בו הדעת זכה והנפש שלווה, הרעיונות צחים ומרוממים והלבבות נכונים לקלוט בינה והשכל. בימי אור אלו מזרו הכתוב 'למען ידעו דורותיכם', לנצל את שעת הכושר להנחיל מוסר ודעת בבנינו וצאצאינו, למען יעמדו ימים רבים וישכנו בקרבם ברושם בל יימחה.

כל הורה הוא בעצם מחנך, אשר מתפקידו להעמיד דור נאמן לה' ולתורתו. כל מי שחננו הקב"ה בצאצאים, נבחר במו מתנת-שמים זו מפי הגבורה לשמש מחנך ופדגוג לנשמות הטהורות שהופקדו בידיו. והחכמה היא לפקוח עיניים ולבקש לדעת, לשמוע ולהשכיל מהזקנים שהצליחו במעשיהם וגם עשו פרי, כדי להבין מהי הדרך הנכונה בחכמה עמוקה זו אשר בשם 'חינוך' תכונה. רבינו זי"ע היה יחיד מומחה וחכם הרזים במשעולי החינוך לכלל ולפרט, וכל ימיו נשא על שכמו כאחד מתפקידיו הנצחיים את משא החינוך של התלמידים

הרבה מה ללמוד, ואכן מדי ביקור בחדרו של הרבי למדתי עוד ועוד יסודות.

"הדבר המרכזי שהרבי לימד אותי בתקופה הראשונה שהייתי משגיח בישיבה, היה חובת המחנך להתאזר בכוח להבליג. אני הייתי צעיר ונמרץ, והרבי לימד אותי פעם אחרי פעם, עד שקלטתי שהחכמה היא להבליג. לא להגיב מיד. רבינו לא היה צריך 'להגיד' את הדברים בפירוט, די היה להיחשף להנהגתו שלו, באיזו אצילות המידות היה מגיב למקרים שונים, כדי להבין שבעצם הוראה יש כאן כיצד אנו כמחנכי התלמידים אמורים לנהוג.

כמשגיח יצא לי פעמים רבות להתפעל מכוח ההבלגה של הרבי, ועיניו המרוחקות לכת ברוב רחמים. היה פעם בחור בישיבה שלא התנהג כראוי, ולדעתנו לא הייתה ברירה אלא לסלק אותו. הגענו לשאול מהרבי רשות, אך הרבי לא הסכים. "למה להרחיק אותך, חבל על הדורות שלך", פסק את פסוקו. אך בסוף כלו כל הקיצין והרבי בלב כבד נתן לנו רשות לסלקו. אבל מיד דאג להצמיד לו חונך למשך כל שעות היום, שליווה אותו ללא הפסקה ושומר עליו היטב, והבחור התייצב יפה מאד, וזכה להקים בית נאמן בישראל. לימים אמר לי אותו בחור, כשכבר היה אברך ואב למשפחה, שאכן הוא מודה שהיה ראוי להיזרק מהישיבה, אלא שלמעשה הרבי הציל אותו בכך שדאג לו בהמשך. לולא זאת מי יודע היכן היה היום.

במקרה אחר, היה בישיבה בחור טוב ואיכותי, אך לא יציב בהתנהגותו. אני דאגתי מה יהיה עם בחור כזה, מה יהיה התכלית והאם יוכל בכלל להקים בית. הוא היה טוב ומלא ברצונות חיוביים, אך חוסר היציבות שבנפשו העיבו על היכולת שלו לעלות כראוי בדרך העולה. אבל תמיד הרבי היה אומר לי, "אל תדאג, יש הפתעות בחיים". שנים לא הבנתי אילו הפתעות יכולות להיות כאן, אולם הרבי דאג להרגיע אותי תמיד שאאריך אף ואחכה בסבלנות. היה מרדיך אותי לא 'לשבור את הכלים' אתו ולהכיל אותו למרות כל הנהגותיו הבעייתיות. ואכן הפלא אירע, כשביום בהיר החל הבחור פתאום להשתנות לטובה, ועד שהגיע אל פרק האיש מקדש, לא ניתן היה בכלל להכיר בו את אישיותו הקודמת. אז הרבי אמר לי, "נו, אמרתי לך שיש הפתעות בחיים".

אב ורועה נאמן

"היו לרבי מבטים חודרים כאלה, שהשקיפו היטב אל תוך קרביו של כל אחד מאנשיו. סיפר לי אברך שפעם התנהג שלא כהוגן, וכשהגיע למחיצת הרבי, נתן בו הרבי מבטים כאלה, שהרגיש במוחש שהרבי יודע בדיוק מה היה עמו. אלה היו מעשים שבכל יום, והתלמידים הקרובים מעידים על כך. להבנתי מקור מידה זו, מלבד כוח הקדושה שבה כמובן, הייתה מרוב המסירות והאבהיות שחש לכל תלמיד.

לרבינו הייתה דרישה קבועה ממני כמשגיח האחראי על הישיבה, שאמצא תמיד באזור הישיבה. היה עלי לשאת בעול עשרים-וארבע שעות ביממה, שבע ימים בשבוע. פעם הייתה בעיה מסוימת עם בחור, והיה זה ביום שיש אחר הצהריים. אני התגוררתי באותה תקופה בתל אביב, ולנוכח השבת הממושמת לא הייתה לי ברירה אלא להשאיר את הבעיה כשהיא לא פתורה, ולנסוע הביתה. נכנסתי לרבי ואמרתי לו שכך וכך הוא המעשה, אולם אין לי ברירה ועלי לנסוע הביתה לפני שבת. ואכן קמתי ונסעתי הביתה.

זמן קצר לפני הדלקת הנרות מצלצל הטלפון בביתי, ועל הקו נמצא הרבי. הוא אמר לי שביטל את מנהגו שלא לדבר דברי חולין לאחר המקווה

את הקוויטל ותחב אותו בין שאר כל הקוויטלעך. הבנתי שלא דבר ריק הוא, ומתחת לשולחן החוויתי לר"מ שישב לצדי על השעון, כאומר לו "זכור את השעה". כשיצאנו ניגשתי אל המשב"ק ר' מיכאל אליעזר שיחי, ושאלתי אותו ושאלתי אותו מה היה הקוויטל. הוא השיב כי מישור מאנ"ש התקשר אליו מבית הרפואה להזכיר את זוג' שצריכה ישועה, והוא רשם את הבקשה על הקוויטל לפני הרבי. המשכתי לחקור מה נעשה בעניינו של פלוני, עד שהתברר לי שבדיוק באותה שעה שהרבי תחב את הקוויטל לערימת הקוויטלעך, נולד לו בן במזל טוב!...

לא איש דברים אנוכי

זכורני כשהתקבלתי לישיבה, היה לי חשש ולחץ מפני דיבור בציבור. מתפקידי היה עלי לומר שמוע"סים לתלמידים, אולם לא יכולתי לדבר, חששתי שמא לא יהיה לי מה לומר ברגע האמת... פעם אחת עמדתי להיכנס לרבי, ובעודי ממתין בחוץ חשתי שאדבר על כך בקו"פ ואבקש עצה. כשנכנסתי, אמר לי הרבי פתאום מעצמו. "אתה יודע, יש עצה כאשר צריכים לדבר משהו ולא מרגישים שהמילים נמצאות בפה, לומר מקודם פרק תהלים, וזה עוזר פלאים! אני משתמש בזה רבות וזה עוזר לי תמיד". ואכן מאז אימצתי את העצה הזו בכל זמן ועת.

וסיפר לי אז הרבי, כי פעם הונחה לפניו שאלה קשה מאד אודות ניתוח סבוך, אם לקיים או לא, ובאיזו דרך, ולא ידע מה להשיב. "התייחדתי עם הבורא וביקשתי, 'אבי שבשמיים, שים נא מיילים בפי, כי איני יודע מה להשיב'. ואכן פתחתי פי ויצאה תשובה, ובי' שהייתה סיעתא דשמיא".

במאמר מוסגר, כשאני מדבר על כוח התפילה של רבינו אני זוכר, מעודי הייתי מתפלל על צורת ישיבתו של הרבי בתפילה. הוא היה יושב בניחותא במקומו, לפעמים מניח רגל על רגל, וכך התפלל חלקים מהתפילה. הדבר הפליא אותי, עד שיום אחד יצא לי לשמוע שיחה מפי מומחה לחכמת תנועות הגוף, ובתוך דבריו אמר כי תנוחת 'רגל על רגל' מורה על הסתגרות והתעמקות במחשבות. אז הבנתי שזה מה שהרבי עושה בתפילה, הוא מסתגר

בערש"ק, ורק רצה לספר לי כי טיפל במקרה באופן אישי עד שהסתדר עצהיו"ט. הוא אמר שיודע שלא אהיה רגוע במשך השבת אם לא אדע שהנושא סודר, לכן התקשר להודיע לי...

בהזדמנות נוספת ראיתי כיצד הרבי במסירותו העצומה נוטל על שכמו את תפקיד המשגיח בפועל, ועושה את מה שאנו היינו אמורים לעשות. היה זה שנה אחת בימי בין הזמנים, כאשר במהלך הקעמפ יצאתי ל'נסיעה' עם הבחורים. לא נטלתי רשות מהרשויות, מדרוך חובש וכדו', אלא נסענו כך לבדנו. במהלך הטיוול תעינו בדרךנו והיה חם מאד, נגמר המים ובחורים החלו לחוש ברע. בלית ברירה הזעקנו סיוע מהמשטרה שיבואו לחלצנו בטרם יהיה מאוחר, אולם בחור אחד התייבש ונעשה מסוכן, והוצרכו לפנותו לבית חולים. רעדתי כולי, לא ידעתי מה לעשות, הרי נסעתי בפזיזות והאשמה תלויה בי, ובצר לי התקשרתי לרבי. סיפרתי לו שבחור פלוני נלקח לבית חולים, ואיני יודע כיצד לומר זאת להורים. החל הרבי להרגיע אותי שלא אפחד והכל יהיה בסדר, ואמר לי, הנה אשלח לקרוא לאמו של הבחור ואספר לה ברוגע, שלא תיבהל. והרבי בעצמו סיפר זאת להורים, הסביר להם שזה דבר של מה בכך. ובעיקר עמל להרגיע אותי שלא אחשוש, וזאת בזמן שהיה עלי לקבל פסק הגון...

כך היה נושא בעול הישיבה והתלמידים בלי הרף, והכל כמובן מאליו. פעמים רבות היינו רואים איך הרבי פושט צורה ולובש צורה באופן נפלא. היינו יושבים אצלו 'אספות צוות', הוא היה מניח את המגבעת על השולחן ואומר לנו, 'עכשיו אני לא רבי'. וכאשר באמצע היה נכנס המשמש עם הזכרה מסוימת או איזה שיחת טלפון חשובה, היה הרבי חובש את המגבעת, ופתאום ראינו איך שכהרף עין הוא נהיה בחזרה רבי... לאחר שהיה מסיים את השיחה היה מבקש את סליחתנו ושב אלינו, ופתאום שוב נשתנה צורתו לגמרי.

היה פעם שנכנס הגבאי באמצע שישבנו אצלו, והניח לפניו קוויטל. בדרך כלל היה הרבי קורא הקוויטל ומניח בערימה, אולם הפעם הוא העמיד את הקוויטל לנגד עיניו, ומדי פעם היה מסתכל בו. כך נמשך הדבר איזה זמן, עד שפתאום לקח הרבי

לגמרי בערפילי מסתורו ומתייחד עם קונו. (אגב, שמעתי אומרים שגרפולוגים גדולים ניסו לפענח את כתב ידו של הרבי, אולם אמרו שאינם מצליחים. יש שם המון דברים נעלמים שאין להם הסבר עפ"י חכמת הגרפולוגיה, ואינם יכולים ללמוד את הכתב).

במקום גדולתו שם ענוותנותו

יש ווארט מהרבי ר' בונם, כשהיה החתונה הגדולה באוסטילא נסע החידושי הרי"ם ג"כ לשם להביא את דברה של חצר פשיסחא, ועל אף שהיה צעיר לימים כיבדוהו כבוד גדול. הוא שלח אחרי כן מכתב לרבו הרבי ר' בונם והחבריא, ובהם סיפר על כל הקורות עמו בחתונה, כשהוא מציין ש"כיבדוהו כבוד גדול". אמר הר"ב לתלמידיו, ראו באיזו מדרגה אוהזו הרי"ם, שכבר אינו מתפעל מכבוד ואינו מרגיש בכך מאומה, עד שמרשה לעצמו לכתוב זאת, כאילו אין בכך כלום.

כדרך זה ראינו אצל הרבי זי"ע. הרבי היה מספר לי לפעמים סיפורים של 'סיעתא דשמיא' על עצמו לפי תומו, שלא היו אלא 'מופתים' מרעישים. ובכל זאת היה הרבי מספר זאת על עצמו, את אשר אירע עמו, והדברים לא היו גורמים לו בנפשו שום התפעלות, לרוב ענוותנותו ושפלות רוחו. רק היה תולה הכל בסיעתא דשמיא מיוחדת לה זכה במתנת חיים, שכך וכך התגלגל על ידו.

ומחלקי ענווה מופלגת זו - כפי שראינו הרבה בנתיבות החינוך: רבינו נזהר בכבודו של כל אדם, אפילו בחורים צעירים ממש, וכל כך הייתה מגיעה זהירותו עד שהיינו מתפלאים איך יתכן שאדם גדול בענקים שכזה ידבר על עצמו, אף שלא בנוכחותו, בכבוד ובמשקל משל מדובר באדם כערכו. כתוצאה מכך נעשה הרבי מכובד מאד בעיני כל, ונתקיים בו מאמר חז"ל "איזהו מכובד המכבד את הבריות".

היה פעם מעשה בבחור מבאי המקום שרצה לעולל לי לגמט-נפש עקב רוגז שהיה לו עלי, מה עשה, התקשר לביתי מטלפון חסוי, והשמייע באוזני אחד מילדיי שהרים את השפופרת, סדרה שלימה של מילות גנאי עלי וכו' וכו', דברים שאין הדעת סובלתם. לא ידעתי מי עולל לי כה, אך לאחר מחשבה הגעתי למסקנה שזה חייב להיות פלוני אלמוני, בחור שאמנם לא למד בישיבה, אך היה מסתובב בשטח. כנראה רצה 'לסגור אתי חשבון' ולכן עשה זאת.

נכנסתי לרבי וסיפרתי לו הכל, וציפיתי שרבינו יורה להעניש את אותו אחד על אשר עולל. אך הרבי לא מיהר להסכים עמי, אלא שבכל זאת לי להעניש את הבחור בעצמי בעונש הגון. הוא אף הסכים לבקשתי שאותו אחד ידע שהדבר נעשה באישור הרבי, אלא שסרב לעשות מאומה בעצמו. כעבור כמה ימים פנה אלי משהו, וסיפר לי כי פלוני הבחור התפאר בפני חבריו שאכן הוא הוא אשר עשה זאת. עבורי לא היה בכך משום חידוש, אך נוח היה לי לדעת בוודאות שלא חשדתי בכשרים. בהזדמנות סיפרתי לרבי שפלוני כבר הודה, ואז אמר לי רבינו יסוד גדול שלעניית דעתי חייב כל הורה ומחנך ללכת לאורו: "דע לך שאילו הייתי יודע מלכתחילה בוודאות גמורה שאכן פלוני עשה את המעשה אשר לא ייעשה, הייתי מסכים להעניש אותו בעצמי ולא ע"י שליח. אך מכיון שלא הייתה לנו ידיעה מוצקה אלא חשד בלבד, אף כי מבוסס, ומאחר ובכל מקרה היה פלוני ראוי לנזיפה על כלל התנהגותו, התרתי לך לכל היותר להענישו בעצמך. אך מצדי לא אביתי לעשות דבר, שכן אינו דומה עונש הבא ע"י ה'משגיח' לעונש הרבי ע"י הרבי בעצמו. ואני, שבביל לתת נזיפה אני מוכרח ידיעה גמורה וברורה".

על כל פשעים תכסה אהבה

הגישה החינוכית של רבינו היה רק באהבה, תמיד בכל זמן ובכל אופן. אף פעם לא לתת פסק בפנים, אלא רק בחכמה ובאהבה. אמר פעם לי, שמנהגו כאשר צריך להעיר איזה עניין למישהו, הוא אמר זאת בעדינות וברמיזא, שאם ירצה הלה לחשוב שלא אליו מכוונים הדברים, יוכל לחשוב כן.

אף לנו הצוות הרוחני היה מודרך ומלמד כי אסור להטיח לאדם אשמה בפרצופו, באופן שיש בו כדי לפגוע בנקודת הכבוד העצמית שביסודו של כל יציר נברא. חביב האדם שנברא בצלם, ואסור בשום מצב לביישו בכלימה החודרת לב, לכל היותר יש לגנות את המעשה שעשה, להעמידו על חומרת המעשה והשלכותיו החמורות, אך לשמור מכל משמר שלא תיפגע נפשו חלילה.

ולמרות האהבה העזה עמה היה נוהג בתלמידיו, היה נזהר שלא תקלקל האהבה את השורה, כדי שלא תצא שכרה בהפסדה.

להמחשת העניין אספר, היה בחור בישיבה שעמד לפני חתונתו, וקודם החתונה נודע למחותן שהמנהג בנדבורנה שמצווה טאנץ חתן כלה רק עם גארטל. הוא לא הסכים לכך, והודיע שהיו לא תהיה. אמרו לו שהרבי לא בא לסדר קידושין אצל מי שאינו מוכן לקיים המנהג, אך הוא לא קיבל. הייתי מעורב בעניין, ונכנסתי לספר לרבי על כך, פלוני אמר שאם לא יסכימו צד החתן לרקוד כמנהג העולם, לא יהיה חופה... ידעתי עד כמה רוחש הרבי אהבה והערכה לחתן דגן, וקיוויתי שבהוראת שעה יצא מגדרו ויסכים להעלים עין כדי שלא לפגוע בשמחתו של החתן. אך הרבי השיב בפשטות, "למה שלא יהיה חופה? יהיה חופה ואני לא מוכרח לסדר קידושין, יקחו מסדר קידושין אחר ויעשו כרצונם".

אמרתי לרבי, כיצד ניתן לעשות כך לחתן, הרי הוא בשום אופן לא יוותר על סידור קידושין של הרבי. ידעתי כי בדרך הטבע אמור הרבי לנסות אחר האהבה הרבה לתלמיד, ולהסכים לבקשתי. אך ראיתי בחוש איך ההיגיון גובר על רגשי האהבה והוא אזור כגבר חלציו כדי להעמיד הדת על תלה. בסוף נעתר המחותן לכך, שאם ישמע באוזניו מפי הרבי בעצמו שכך רצונו, ואין זאת סתם תקנה של כמה אנשים, הוא יקבל על עצמו. ואכן הגיע אל הרבי ושמע זאת מפיו, וקיבל.

זמן נקט

רבינו היה אומר ושב ואומר, כי אם כל חטאת זה להיות ער בלילה. הוא היה עומד על כך שילכו לישון בשעה אחת עשרה בלילה, ולאחר פשרה הסכים שלא יאחר 11:30. אך בשום אופן לא יכול היה לסבול שבחורים מבליים את הלילה בלא שינה.

כמו כן היה רוצה מאד לבטל את בין הזמנים של חודש אב. הוא לא הבין לשם מה צריכים את זה, ואמר לנו שרוצה לבטלו. בסוף הוסכם שיהיה קעמפ שימלא את מרבית תקופת בין הזמנים, והבחורים ימצאו בישיבה ויהיו תחת פיקוח.

לעומת זאת, אזכור כי פעם אמרתי לבחורים בשיחה, שבשבת קודש יש המון שעות שניתן להקצות ללימוד, עוד יותר מיום רגיל, וכי במעט מחשבה אפשר להרוויח הרבה שעות לימוד. למשל בליל שבת לאחר הסעודה, אפשר לשבת ללמוד כמה שעות טובות, אמרתי. הבחורים העמידו אתי על טעותי והזכירו לי כי מלבד התפילות הארוכות, יש גם טיש ארוך שמסתיים בשעה מאוחרת, ולאידך זמן שחרית בבוקר הוא די מוקדם. בהזדמנות כשנכנסתי לקו"פ העזתי ושאלתי את הרבי על כך, מפני מה עושה את סדרי השבת ארוכים כל כך, ואמרתי כי

אני מהרהר שמה כדאי לקצר כדי שהבחורים יוכלו ללמוד יותר. להפתעתי הסביר לי הרבי שטעות בידי, וכי מתוך כוונה עמוקה ומכוונת הוא נוהג כן, וכך ממש צריך להיות בלי שינוי. הבנתי אז כי נשגבה הבנתי מדרכיו העמוקים, וכי כל מעשה והנהגה נעשים על ידו במחשבה ודיוק נמרץ.

*

"מה לי להכביר במילים? סיפורים ועובדות, זכרונות ועדויות, נוכל אולי להעביר לדורות הבאים, אך לעולם לא נוכל להעביר לדורות את אותה קריצת עין יחודית שהייתה לרבי, בה היה את כל הטוב

רבינו נזהר בכבודו של כל אדם, אפילו בחורים צעירים ממש, וכל כך הייתה מגיעה זהירותו עד שהיינו מתפלאים איך יתכן שאדם גדול בענקים שכזה ידבר על עצמו, אף שלא בנוכחותו, בכבוד ובמשקל משל מדובר באדם כערכו. כתוצאה מכך נעשה הרבי מכובד מאד בעיני כל, ונתקיים בו מאמר חז"ל "איזהו מכובד המכבד את הבריות".

שבעולם ואת כל הפקחות הקיימת, ועוד הרבה יותר מכך. רק מי שראה יוכל להבין זאת... אם נרצה, זו הייתה אבן היסוד בדרך החינוך המופתית של רבינו זי"ע: להבין את הנפש עד נבכיו העמוקים ביותר, להתקשר אליו באהבה פשוטה וחסרת מחיצות, וכך להשפיע עליה מבפנים.

לסיום אומר, הזמנתי לפני מספר שנים לישיבה, לדבר בפני הבחורים ולספר זכרונות על הרבי ז"ל. אמרתי להם, מה לכם לבקש ממני סיפורים על הרבי, הרי אני מסתכל עליכם ושומע שמות אחדים מכם, אני מתוודע מי הם הורייכם וכולי מתמלא התפעלות. הרי אתם ה'מופתים' הכי גדולים של הרבי זי"ע! הרבי לקח בין כפות ידיו את נשמותיהם הטובות של אבותיכם, וטיפח אותם לרמות ולמדרגות שלא ניתן היה להאמין עליהם. אם היו אומרים לי לפני חמש עשרה ועשרים שנה שבחור פלוני ופלוני יזכה להעמיד בנים טובים כאלה, זרע ברכ' ה' מופלגים בתורה וחסידות, הייתי מתקשה להאמין. והנה אני רואה כאן בעיני עד כמה גדל כוחו של אותו זקן. בחורים שנלחמנו על שרידותם בישיבה, העמידו בנים מפוראים, פנים טהורות שחזותם אומרת חן וחסידות בקדושה וטהרה".

(התודה והברכה ל"מכון דבר חיים" על עזרתם וסיועם בהכנת המאמר)

כי גדול מרדכי

לרגל יומא דהילולא קדישא של הסבא קדישא הרה"ק הרבי ר' מרדכי מנדבורנא זי"ע, א' סוכות תרנ"ה-תשפ"א, נתקבל לידינו אוצר עובדות יקרות ומילין קדישין ששח בערגה ובכיסופין האי צדיק וקדוש מפורסם, אוהבן של ישראל כ"ק מרן אדמו"ר מטאהש זצוק"ל, כפי שקיבלם איש מפי איש ממקורות זכים ונאמנים * לצד זאת אף מוגש בזאת ילקוט עובדות מאליפות על בעל ההילולא; ששח וסיפר בסילודין האי אשלא רברבא, פום מלל רברבן הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל מראדומישלא ממקור טהור ונאמן יהלכון

הרב שמואל צבי גנץ

(עבודת עבודה ח"ב עמ' נ"ו).

עשירות מברכתו של אותו צדיק

באחת מן ההזדמנויות סיפר האדמו"ר זצ"ל (מובא בספר "זכרונם לברכה" להר"א פרלוב שליט"א. תודתי נתונה על מסירת העובדה): בעת אשר גר הרה"ק הרבי ר' מרדכיילע זי"ע בבעיר בושטינא במחוז מארמראש, הגיע אחד מחסידיו ממדינת פולין לגור בבושטינא כדי להיות סמוך לרבו, והיה רגיל להתפלל במנין רבו הר"ר מרדכיילע, וחסיד זה כשהיה גר מקודם במדינת פולין התפרנס שם בהרחבה, ובבואו לבושטינא נעשה עני ל"ע והתפרס בדוחק.

פעם אחת בימות החורף לא היו להחסיד עצים לחמם הבית, שלח הר"ר מרדכיילע עצים לביתו, אך מחמת היותו רגיל לרחבות התבייש לקבל, ובקש מהר"ר מרדכיילע שבמקום זה יברכו שיהיה לו פרנסה בריוח, אמר לו הר"ר מרדכיילע שיתחיל לעסוק במכירת עצים דקים, והוסיף שהיותו ובמחוז מארמראש אי אפשר להשיג אלא עצים עבים

בקודש של הרבי ר' מרדכיילע, שהיה מחליף הזמנים בעבודתו הק', ושינה זמני התפלה מיום לילה ומלילה ליום, כדרך הצדיקים הק' שהיה בכוחם לשנות סדרי התפילה.

והרה"ק משינאווא ידוע דרכו הק', שהיה חושש בדברים כאלו, שהמון העם לא יעשו כמעשי הצדיקים, לומר שגם להם מותר לעבור על זמן תפילה, לכן בכונה גילה לו הר"ר מאיר'ל מדרגת וקדושת הר"ר מרדכיילע, שיש לו צורת יוסף הצדיק, וכדי שידע שכל מעשיו ביחודים גבוהים, ויש בכוחו וברשותו לשנות סדרי בראשית ולאחר זמן תפילה, כי דרך זה מיוחד לצדיקי וקדושים, מפני שתפלת הצדיקים עולה באופן אחר מתפלת המון בני ישראל.

וכמו שאמר הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע לבנו הרה"ק משינאווא, שהר"ר מרדכיילע אינו נזקק למלאך מט"ט המעלה תפילות בני ישראל, או למלאכים אחרים, אלא הוא עצמו מעלה כל תפלותיו לפני כסא הכבוד, לכן ודאי היה בכוחו לשנות זמני היום והלילה ולהתפלל בשעה מאוחרת.

קדושתו מי ימלל

היה שח כ"ק אדמו"ר מטאהש זצ"ל: הצדיקים הקדושים, אשר היו טהורים ומוזכים מכל זוהמות וחומרות הגוף, זכו שתשרה עליהם אור השכינה בהתגלות עצומה ונוראה, והם היו בחינת אנפי דשכינתא, וכל מי שהסתכל עליהם נתעורר לתשובה שלימה, כי האיר על פניהם צלם אלוקים ואור השכינה.

בהיות הרה"ק הרבי ר' מרדכיילע זי"ע עוד אברך צעיר לימים, שהה פעם בצל דודו ורבו המובהק הרה"ק רבי ר' מאיר'ל מפרמישלאן זי"ע, וכאשר נסע משם לביתו, בא הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, לבקר את הר"ר מאיר'ל, אמר הר"ר מאיר'ל להרה"ק משינאווא, חבל על שלא הגעתם לכאן בשעה קצרה קודם, שאז הייתם רואים כאן את צורת יוסף הצדיק, וכוונתו על הרבי ר' מרדכיילע ששרתה על פניו צלם אלוקים כמו על יוסף הצדיק. ובכוונה עשה זאת הר"ר מאיר'ל, לגלות גודל מדרגתו וקדושת הרבי ר' מרדכיילע, כי ידוע דרכו

שכינה מדברת מתוך גרונו

פניני עובדות קודש שסיפר

המשפיע הנודע

הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל בשגב גדולתו של אותו צדיק וקדוש הסבא קדישא רבינו הרבי מרדכי זי"ע

מסופר על הרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנה זי"ע שהגיע פעם לאכסניא אחת והכינו לו מקום לישיב עליו, אך הוא נטל את הכסא ופנה כה וכה כמחפש דבר מה, ולבסוף העמיד כסאו במקום אחר, ואמר 'פה אשב כי איתיה' (תהלים קל"ב י"ד), בעל האכסניא, מתוך שראה הלכה נזכר מעשה, שכעשרים שנה קום בא הרה"ק נאדבורנא לאכסנייתו, ביקר שם הרה"ק רבי מנחם מנדל בעל צמח צדיק מויזניץ זי"ע, והי המקום שבתו במקום שאיזה הרה"ק מנאדבורנא למושב לו, והתברר כי הרגיש ברישומא וקדושה בזה המקום ולכן בחר לו אותו לישיבה.

שמעתי מהר"ר ישראל חיים מארקאוויטש ע"ה מלאפאש, ששמע מרבו הגה"צ רבי משה דוד טייטלבוים זצ"ל הרב מלאפאש, שהרה"ק ר"ר מרדכי'ע היה רגיל להיות בעיר לאפאש, כי שהיה סטויקע (מקום איר צח), ואמר הרה"ק ששמה יש מערות עם איר נקי עד ארץ ישראל. פעם הגיע שם ערל אחד ובידו שק גדול דגים למכור, ונכנס להרב מלאפאש, ובחר הרב לעצמו דג אחד, והערל אמר להרב את מחירו, והרב סבר שמחירו שקצב הגוי יקר הוא, ועפ"י הלכה אסור לו לשלם מחיר זה, ע"כ אמר להרב, כך וכך הנני מוכן לשלם ואם לא תסכים תוכל לקחת את הדג, הגוי לא הסכים והרב לא קנה.

ויצא מאת הרב, ויאמר אחד להערל, שילך עם השק דגים להר"ר מרדכי שהיה אז שם בעיר, והוא בוודאי יקנה ממנו כל השק, ובירר הר"ר מ' ברוח קדשו דג אחת, אותו דג שבירר הרב, ושלחו ביד שליח להרב, ואמר להשליח תבקש מאת הרב כו"כ מעות, ואם לא ירצה הרב ליקח הדג בשכר זאת מטעם ושונא מתנות יחיה, תסביר לו שהיות שאני קניתי מן הערל כל השק דגים עלה לי דג זה רק בסכום זה, והלך השליח להרב עם הדג, ואמר הרב כל אשר אמר הר"ר מ' בראשונה כנ"ל.

מבחוץ, ושמע את הרבי ר' מרדכי'ע מתפלל כש"ץ, ושמע קולות של כמה אנשים המתפללים עמו, ונתבהל מאוד מזה, אחר קבלת שבת, אמר לו הרבי ר' מרדכי'ע, האיך הרהבת בנפשך לעמוד סביבות מקום קדוש כזה, הרי אבי הק' הר"ר בערצי ושאר צדיקים באו אלי מעולם העליון להתפלל אתי.

במחיצת הרה"ק מרוזין

זי"ע

בעוד שהיה הרבי ר' מרדכי'ע אברך צעיר כבן עשרים שנה, נסע לשבות פעם בצל הרה"ק מרוזשין זי"ע, ולפני עריכת השולחן לביל שבת קודש אמרו להרה"ק מרוזשין שבנו של הרבי ר' בערצי מנאדבורנא בא לשבות בצלו, שאל הרוזשינער איזה בן משלשת בניו, אמרו לו, הבן השני ושמו רבי מרדכי, אמר הרוזשינער, אה דער זון, דע זון, וציוה להגבאי שבעת עריכת השולחן יושבוהו בראש השולחן סמוך לו. לפני שנכנס הרה"ק מרוזשין לעריכת השולחן, בא הגבאי לביהמ"ד וכיבד את הרבי ר' מרדכי'ע לישיב בראש השולחן, והרבי רבי מרדכי'ע מיאן בזה, חזר הגבאי וסיפר להרה"ק שהר"ר מרדכי'ע אינו רוצה לישיב בראש השולחן, אמר לו הרוזשינער האם אמרת לו שאני צייתי כן, ענה, לא, אמר לו לך ואמור לו כי אני פוקד עליו שישיב בראש השולחן, ואז בעל כרחו הסכים לזה, וכן עשה, וישב ר"ר מרדכי'ע סמוך ממש להרוזשינער.

בעת עריכת השולחן באכילת המרק, נתן הרוזשינער כל השיסעל עם השיריים להרבי ר' מרדכי'ע, (אצל הרביים היה נהוג לאכול המרק בקערה עמוקה הנקרא שיסעל, גם ק"ו זצ"ל אכל המרק בשיסעל כזו עם כף מיוחד לזה), והרבי ר' מרדכי'ע אכל את כל המרק שבשיסעל עד שוליה, ולא השאיר כלום להחסידיים, ואמר אחר כך, כי הרגיש בהמרק קדושה רבה כל כך, עד שלא היה אפשר לו לוותר אף על כל שהוא.

בתוך כדי עריכת השולחן רצה הר"ר מרדכי'ע לומר איזה דבר להרוזשינער, רמז לו הרוזשינער שיטה עצמו אליו וילחש לו הדבר באזנו, וכן עשה, וסיפר אחר כך הר"ר מרדכי'ע, שראה כי אזניו של הרוזשינער בערו כאש להבה, ובוה"ל אמר: די אנהרן האבן געבריהט ווי א לאקאמאטיוו.

אחר שבת כאשר נכנס הר"ר מרדכי'ע לקודש פנימה להיפרד מאתו, אמר לו הרוזשינער: איר קענט אויך ליינען א קוויטל, וציוה לו לקבל תפקאות מבני ישראל, אף

ולא דקים, על כן יסע לעיר פעסט במדינת אונגארין, ושם יקנה עציים דקים, וברכו שיצליח במסחרו.

החסיד עשה כדברי רבו הק', ונסע במסילת הברזל לעיר פעסט, ויהי אך יצא ממסילת הברזל, ניגש אליו איש אחד ושאלו, האם יש לך ידיעה אודות סוחרים במארמראש שבאו לכאן לקנות עציים, השיב לו החסיד שהוא הוא הסוחר ממארמראש אשר בא לקנות עציים, מיד קנה וואגאן עציים דקים, והתחיל לסחור בזה, ואחר כך קנה עוד ועוד ונתעשר מאוד. כאשר ניסו אחר כך אחרים במסחר זה לא הצליחו, אלא הוא בלבד על ידי ברכת הר"ר מרדכי'ע.

ועד היו ישנם מצאצאי אותו חסיד עשיר, הלא הם משפחת ברוקשטיין בארץ ישראל, אשר עדיין העשירות נמשכת אצלם מברכת הר"ר מרדכי'ע, זהו כח הצדיקים שאין דיבור מדבריהם חוזר ריקם, צדיק גזר והקב"ה מקיים, זכותו יגן עלינו.

"ניגון מן השמים"

הניגון המקובל מהרה"ק ר"ר מרדכי'ע זי"ע, שמנגנים על 'שבת שלום ומבורך' לביל שבת קודש, גם כן שהוא ניגון מן השמים (עבודת עבודה, שיחות קודש עמ' ר"ח)

מענין לציין את מנהגו של הרה"ק הרבי ר' מרדכי'ע זי"ע היה, שהעשבים וענפי אילנות שתלו בחלונות וכותלי הבית בחג השבועות, נשארו תלויים ועומדים עד אחר שבת פרשת ואתחנן, והעידו אנשים נאמנים כו יראו בעיניהם, כי הענפים והעשבים הללו לא נתייבשו ולא נכמשו כלל, אלא עמדו ביופיים ובתוארם, כביום שנתלשו מן האילן ממש, שזהו דבר למעלה מן הטבע, בפרט בימות הקיץ.

והענין בזה היה, כי הוא הקדוש המשיך האור של מתן תורה המתגלה בחג השבועות גם לימי בין המצרים, עד אחר שבת פרשת ואתחנן, אשר אז נשפע אור חדש של קבלת התורה.

"הדליק ק"ס נרות כולם בקיסם אחד"

הרה"ק רבי מרדכי'ע זי"ע, נהג להדליק בכל יום קודם התפילה מאה ושישים נרות, בארבע רוחות הבית מדרש, ארבעים נרות לכל רוח, ובדרך נס הדליק כולם בקיסם אחד, ותיכף בגמר הדלקתם נכבה הקיסם. הרי דאפילו דומם היה לו דרך ארץ להר"ר מרדכי'ע, ובוודאי היה לו ענין בזה

להדליקם דוקא בקיסם אחד.

"באים מעולם העליון להתפלל עימי"

דבר נורא שח כ"ק אדמו"ר זצ"ל:

פעם אחת לביל שבת קודש, לפני קבלת שבת, ציוה הר"ר מרדכי'ע להחסידיים שהם יתפללו בבית המדרש בלעדיו, והוא נכנס להתפלל קבלת שבת בחדרו, והזוהר הגבאי שלא ילווהו עתה ולא יבוא עמו לחדרו בעת ההיא, אבל הגבאי עבר ליד הדלת

שהיה אז עדיין אברך צעיר לימים (מעובד עפ"י הספר "זכרונם לברכה" למכובדנו הר"א פרלוב).

עובדא הוא אצל הרבי ר' מרדכי'לע ז"ע, שבביתו שררה עניות גדולה, ופעם ביקשוהו בניו הק' שיתן להם מעות לצרכי הבית, אמר להם שאין לו אף פרוטה אחת בשבילם, אחר כמה שעות פתח הרבי ר' מרדכי'לע הארגז שלו, וראו בני ביתו כי הארגז מלא וגדוש במטבעות של כסף, כאשר ראה הרבי ר' מרדכי'לע תמיהתם, אמר להם, בני, מעות אלו אין להם שייכות עמכם כלל, וממעות השייכים לניצוצות שלכם אין לי עתה כלום.

מופת הדור

עתה נעלה בין בתרי הטורים, מקבץ סיפורי הודו ספיפר בסילוידן האי גברה רבא איש דורות ראו עיניו גאב"ד גולדרס גרין בלונדון הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל

ידוע, שהרה"ק מופת דורו מוה"ר ר' מרדכי זצ"ל נכד אחיו ותלמידו של אא"ז הרה"ק רבי מאיר'ל מפרעמישלאן ז"ע, אמר איזה ימים קודם פטירתו, שכיון שהקב"ה מקיים מצוותיו, כמבואר בירושלמי (ר"ה ז':) ממ"ש' ושמרו את משמרת' (ויקרא כ"ב ט') או ממ"ש' מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל' (תהלים קמ"ז י"ט), הוא מקיים מצוות 'ולקחתם לכם פרי עץ הדר' (ויקרא כ"ג מ'), זהו הצדיק, שלוקחו ומגביהו לעולם העליון.

ולפענ"ד אין זה אומר שהענין מוכרח להתקיים כך, אדרבא יתקיימו הצדיקים בתוכנו, ואמירתו הייתה רק בבחינת הסכמה לדעת עליון, להסתלק לעולם הבא, כמבואר בדברי חז"ל, עי' במדרשים על הפסוק 'יקר בעני ה' המוותה לחסידי' (תהלים קט"ז ט"ו), שאין הקב"ה נוטל נשמתו של הצדיק עד שייסכים לזה, וכן ידוע מהרבה צדיקים ענינים כאלו, אבל אנחנו נתפלל על חיי הצדיקים בתוכנו עד מאה ועשרים שנה.

עוד ישבו בה גדולים

קאשוי, עיר גדולה במזרח סלובקיא, הרה"ק מוהר"מ זצ"ל, חגג שם בפסח, בעת אשר אנשים חרדים היו בה במעט מן המעט, כי בעיקר ישבו בגלילות העיר, בכפרים וכדומה, ובעת אמירת ההגדה, מעשה בבני ברק, פתח ואמר עוד ישבו בעיר הזאת חכמים וצדיקים כדוגמת החכמים שישבו בבני ברק אשר מאז, וכך נתקיימו דבריו, מו"ז הגאון [רבי שמואל ענגיל אב"ד ראדמישלאן] זצ"ל, הרה"ק מהרא"ש מסטראפקוב, רבני משפחת יונגרייז, הגאון רבי שאול בראך זצ"ל, הגה"צ רבי יעקב פראנקפורטער, והרה"ק רבי אהרן מבייטש, הרבנים מפילוץ ולאנאק, זכרון כולם לטובה (מובא ב'זכרונם לברכה' עפ"י מה שנמצא בספר יפה שיחתן ח"ב אות מ"ח)

"תפילותיו עולות לפני כסא הכבוד לא עזרת המלאכים"

בהזדמנות מיוחדת שח וסיפר הגה"צ זצ"ל: סיפר לי מחותני הרה"צ מחדרה בני ברק זצ"ל, שזקיני הרה"ק מוהר"ר מרדכי זצ"ל גידל בביתו כבש,

בכדי לעשות מצמרו ציצית, וטבלו וגזזו וטווה בעצמו החוטים, ושלחם אל הרה"ק הדברי חיים מצאנז זצ"ל, בהגיע היה כבר הדברי חיים מוכן עם טליתו על כתפו, לברך ולהתעטף, ואעפ"כ צווה להסיר הציצית הישנים ולהחליפם עם ציציות של הר"מ זצ"ל, אבל מכיון שהזמן היה מאוחר, סמך את עצמו רק על קשר העליון, ובירך עליהן והתפלל ככה, ולתמיהת בנו הגה"ק משינאווא זצ"ל, השיבו אביו הדברי חיים שידע שהרה"מ פעל למעלה שתפילותיו הולכין ישר לפני כסא הכבוד, בלא עזרת מלאכים, להיות כתר בראש הקב"ה כביכול, ולכן רוצה להחליף ציציותיו עוד קודם התפילה.

הרה"ק מוה"ר רבי מרדכי זצ"ל היתה דרכו בקודש להתפלל בזמנים לא זמנים, ודו"ז הגה"ק משינאווא זצ"ל בקפידתו על שמירת ההלכה שבשו"ע, קרא עליו תגר, ומסופר שא' מגדולי הדור (כמדומה לי הייטב לב זצ"ל) עמד בפתח דלתו לשמוע תפלתו, כי מי שכבר טעם ואכל לא הורשה ליכנס פנימה להיות בעת תפלתו, והרגיש נעימות גדולה, והרהר במחשבתו אולי יש איזו הלכה בזה שנסתכחה בימי אבלו של מרע"ה, וכשיצא הרה"ק מחדרו עבר דרך הנ"ל, ואמר לו, כן כן זוהי א' מההלכות שנסתכחו וכו' (ואין אתנו יודע עד מה).

קהל עדת חסידי נדבורנה בארה"ק בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד, ימים שבין יוה"כ לסוכות תשפ"א

לעשות רצונך הפצתי

עבר קציר כלה קיץ ועדיין לא נושענו מתחלואי הגוף הפוקד את מחוזותינו ה"י, ובאחרונה הכביר ל"ע כאשר רבים נופלים למשכב והסכנה ניכרת ח"ו

לעת כזאת אין לנו אלא לשמוע לדעת תורתנו הק' ולעשות רצון הבורא ית' באהבה, ודיין מה שנפסק בשו"ע יו"ד סי' קט"ז סעי' ה' בהג"ה וז"ל: "וכן יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, כי סכנת המיידא מאיסורא ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור" וכו' (יעו"ש שם)

על כן בפקודת הקודש אנו מביאים בזה תקנות להנהיגה בציבור בכל בתי מדרשינו בתקופה הקרובה, עדי יחון וירחם השי"ת על פליטת עמו ויסורו חשש ובהלה מקרבנו

מנייני תפילה
אין לקיים מניינים במקומות סגורים בכל בתי המדרש דאנ"ש. מנייני תפילה הן לשחרית והן למנחה וערבית ייערכו רק ברחבות הפתוחות שע"י ביהמ"ד, תוך שמירת מרחק ראוי בין המתפללים
שולחנות הטהורים
עד להודעה החדשה לא ייערכו שוה"ט ברבים, וכל אחד יסב עם ב"ב לשירות ותשבחות לק-ל חי
שמחת בית השואבה
בכל ערב יקיימו קהל אנ"ש את מנהג ישראל לשמוח בשמחת בית השואבה כל אחד בביתו עם נגיני שמחה יהודיה באמצעות האזנה ל"קול נדבורנה" כאיש אחד בלב אחד
שיעורי תורה והתחזקות
מדוי יום ייסגרו שיעורים נפלאים מפי רבני אנ"ש ומגיד מישרים במערכת "קול נדבורנה" לרוםם הלכות ולהזיק הנפשות לאמונה ובטחון מתוך שמחה של מצוה
שמחת תורה
עריכת ההקפות והריקודין של מצוה לכבוד התורה יתקיימו ברחבה שלפני בית המדרש, וכן בכל עיר ועיר ייערכו ההקפות בשטחים פתוחים ומאוורים

וכל אחד יקפיד ביתר שאת על שמירת הגוף והנפש לעצמו, וביותר לזולתו כמו שאיתא בתוס' ב"ק (כ"ו ד"ה אמאי) "דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יזיק", והשי"ת יקבל תחנונו ויוצאנו במהרה מן המצר אל המרחב

התחומים בפקודת הקודש
הגמבים

ראומו"ר מנדבורנה: בית נדבורנה בני ברק | טלפון: 9000-800 | פקס: 579-80-1178

נדבת ידידו הנכבד הרה"ח ר' מרדכי אהרן קוסטליץ הי"ו לדגל היכנס בנו הבה"ח צבי אריה הי"ו לעול תורה ומצוות יזכו לדרות תענוג ונחת דקדושה סמנו ומכל יצ"ח לאורך ימים ושנים טובות	לעילוי נשמת הרה"ח ר' יעקב ב"ר משה הרש ז"ל נלב"ע כ"א תשרי תשע"ח נתנב ע"י בנו - ידידו הנכבד הרה"ח שמואל דוד הרש הי"ו זכות הפצת מעיינות החסידות תעמוד לטובת הנשמה	לעילוי נשמת מרת רויזא אסתר בורה"ח צבי ע"ה נלב"ע י"ט תשרי תשס"ב נתנב ע"י בנו - ידידו הנכבד הרה"ח אברהם לפקוביץ הי"ו זכות הפצת מעיינות החסידות תעמוד לטובת הנשמה	לעילוי נשמת דוב חסיד מסור בל"ג לרביה"ק מנדבורנה ר' שמואל צבי בורה"ח יהודה אריה לייב אלבום זצ"ל נלב"ע כ"ד תשרי תשס"ז נתנב ע"י בני החשובים הרה"ח ישראל הי"ו והדה"ח מנחם מנדל אלבום הי"ו זכות הפצת מעיינות החסידות תעמוד לטובת הנשמה
--	---	---	---